

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВОНАСТУПНИЦТВО ПІСЛЯ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Круглик Валерій Володимирович,

orcid.org/0009-0002-4298-8021

аспірант

Інституту правотворчості та науково-правових експертиз

Національної академії наук України

Наукова стаття присвячена дослідженню теоретичних і практичних аспектів процесуального правонаступництва після виконання судового рішення. Проаналізовано сучасні підходи до розуміння процесуального правонаступництва як інституту цивільного процесуального права та його реалізації на стадії виконання судових рішень. Особливу увагу приділено проблемі можливості здійснення процесуального правонаступництва після завершення виконавчого провадження та після фактичного виконання судового рішення.

На підставі аналізу практики Верховного Суду та Великої Палати Верховного Суду досліджено еволюцію підходів до вирішення питання щодо заміни сторони виконавчого провадження правонаступником після закінчення виконавчого провадження. Встановлено, що сучасна судова практика виходить із необхідності забезпечення ефективного судового захисту та поширення на правонаступника усіх правових наслідків судового рішення, незалежно від факту його виконання.

Обґрунтовано, що процесуальне правонаступництво після виконання судового рішення має самостійне значення та може бути необхідним для реалізації прав правонаступника на перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, здійснення повороту виконання судового рішення, участі у процедурах банкрутства боржника, а також для реалізації інших процесуальних прав, пов'язаних із законною силою судового рішення.

Особливу увагу приділено правовим позиціям Верховного Суду та Великої Палати Верховного Суду щодо можливості заміни сторони у виконавчому документі та виконавчому провадженні. На підставі аналізу судової практики сформульовано висновки щодо сучасного стану правового регулювання та перспектив його вдосконалення.

Ключові слова: процесуальне правонаступництво, правонаступник, виконавче провадження, виконання судового рішення, заміна сторони виконавчого провадження, законна сила судового рішення, поворот виконання, Верховний Суд.

Kruglyk Valerii. Procedural Legal Succession after the Execution of a Court Decision: Certain Issues of Theory and Practice

The scientific article is dedicated to theoretical and practical aspects of procedural succession after the execution of a court judgment. The study analyzes modern approaches to understanding procedural succession as an institution of civil procedural law and its implementation at the stage of enforcement of judicial decisions. Particular attention is paid to the issue of the possibility of procedural succession after the completion of enforcement proceedings and after the actual execution of a court judgment.

Based on an analysis of the case law of the Supreme Court and the Grand Chamber of the Supreme Court, the evolution of judicial approaches to the replacement of a party to enforcement proceedings by its successor after the completion of enforcement proceedings is examined. It is established that contemporary judicial practice is aimed at ensuring effective judicial protection and extending all legal consequences of a court judgment to the successor regardless of whether the judgment has already been executed.

The article substantiates that procedural succession after the execution of a court judgment has independent legal significance and may be necessary for exercising the successor's rights to seek review of a judgment based on newly discovered or exceptional circumstances, to apply for

restitution after reversal of execution, to participate in insolvency proceedings, and to exercise other procedural rights arising from the legal force of a judicial decision.

Particular attention is paid to the legal positions of the Supreme Court and the Grand Chamber of the Supreme Court regarding the possibility of replacing a party in an enforcement document and enforcement proceedings. Based on the analysis of judicial practice, conclusions are formulated regarding the current state of legal regulation and prospects for its improvement.

Key words: *procedural succession, legal successor, enforcement proceedings, execution of court judgment, replacement of party in enforcement proceedings, legal force of judgment, restitution of execution, Supreme Court.*

Постановка проблеми. Однією із гарантій ефективного захисту прав та законних інтересів особи є не лише ухвалення законного та обґрунтованого судового рішення, а й його реальне виконання. Саме тому завершальною стадією цивільного судочинства виступає стадія виконання судового рішення, у межах якої забезпечується фактичне відновлення порушених прав та інтересів учасників спірних правовідносин.

Водночас у практичній діяльності нерідко виникають ситуації, коли після ухвалення рішення суду або навіть після завершення виконавчого провадження відбувається вибуття однієї зі сторін відповідного матеріального правовідношення. Таке вибуття може бути зумовлене смертю фізичної особи, припиненням юридичної особи, відступленням права вимоги, переведенням боргу, спадкуванням або іншими юридичними фактами, які тягнуть перехід суб'єктивних прав та обов'язків до іншої особи. У таких випадках виникає питання про можливість здійснення процесуального правонаступництва та межі його застосування після ухвалення й виконання судового рішення.

Особливої актуальності ця проблема набула у зв'язку з формуванням Верховним Судом нових підходів до вирішення питань заміни сторони виконавчого провадження та заміни сторони у виконавчому документі. Судова практика останніх років демонструє поступовий відхід від суто формального розуміння виконавчого провадження як єдиної процесуальної форми реалізації правонаступництва та формування ширшого підходу, спрямованого на забезпечення ефективного судового захисту.

Питання процесуального правонаступництва неодноразово ставали предметом дослідження вітчизняних учених-проце-

суалістів. Значний внесок у розроблення теоретичних засад цього інституту здійснили С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, М. Й. Штефан, Т. В. Цюра, С. С. Бичкова, В. В. Комаров, Д. Д. Луспеник та інші науковці.

Окремі аспекти правонаступництва у виконавчому провадженні досліджувалися також у працях, присвячених проблемам виконання судових рішень. У науковій літературі справедливо наголошується, що процесуальне правонаступництво є похідним від матеріального правонаступництва та не може існувати за відсутності переходу відповідних матеріальних прав і обов'язків.

Разом із тим питання процесуального правонаступництва після завершення розгляду справи судом та після закінчення виконавчого провадження залишаються дискусійними, що підтверджується як різноманітністю наукових підходів, так і еволюцією судової практики.

Метою статті є комплексне дослідження процесуального правонаступництва після виконання судового рішення, аналіз сучасної практики Верховного Суду та вироблення пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання відповідних правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Конституція України закріплює принцип обов'язковості судового рішення, встановлюючи, що судові рішення є обов'язковим до виконання, а держава забезпечує його виконання у визначеному законом порядку. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд (стаття 129-1 Конституції України) [1].

Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільному судочинстві, врегульовані розділом VI Цивільного процесуального кодексу України. Одним із таких питань є заміна сторони виконавчого провадження її пра-

вонаступником. Відповідно до частини першої статті 442 ЦПК України, у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником [2].

Відповідно до статті 15 Закону України «Про виконавче провадження», у разі вибуття однієї із сторін виконавець, сторона або інша заінтересована особа мають право звернутися до суду із заявою про заміну сторони її правонаступником. Для правонаступника всі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, є обов'язковими тією мірою, якою вони були б обов'язковими для особи, яку він замінив. Таким чином, законодавець забезпечує безперервність виконавчого процесу та унеможлиблює необхідність повторного здійснення вже проведених виконавчих дій [3].

У юридичній літературі правонаступництво у виконавчому провадженні розглядають як заміну сторони (правопопередника) іншою особою (правонаступником) у зв'язку з вибуттям із виконавчого провадження суб'єкта встановленого або підтвердженого рішенням суду матеріального правовідношення, за якої до правонаступника переходять усі права й обов'язки право попередника у виконавчому провадженні [4, с. 6].

Відповідно до положень статті 55 ЦПК України процесуальне правонаступництво допускається у випадках смерті фізичної особи, припинення юридичної особи, заміни кредитора чи боржника у зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у правовідносинах, щодо яких виник спір [2].

Таким чином, законодавець пов'язує виникнення процесуального правонаступництва саме з наявністю матеріального правонаступництва. Перехід матеріального права або обов'язку є передумовою переходу відповідного процесуального статусу. Саме тому більшість учених справедливо наголошують на похідному характері процесуального правонаступництва [5; 6].

На стадії виконання судового рішення зазначений зв'язок проявляється особливо виразно. Заміна сторони виконавчого провадження можлива лише за умови доведення факту переходу до

іншої особи матеріального права вимоги або відповідного обов'язку. У цьому випадку процесуальне правонаступництво виступає юридичним механізмом забезпечення реалізації прав, які вже перейшли до нового суб'єкта у матеріальному правовідношенні.

Водночас правова природа правонаступництва після ухвалення рішення має певну специфіку. Якщо під час розгляду справи процесуальне правонаступництво спрямоване на забезпечення безперервності судового процесу, то після набрання рішенням законної сили його основною метою стає забезпечення можливості реалізації результатів судового захисту новим носієм матеріального права.

Саме тому питання про допустимість заміни сторони після завершення виконавчого провадження набуває принципового значення. Від його вирішення залежить можливість правонаступника реалізувати право на виконання судового рішення та отримати належний йому результат судового захисту.

Тривалий час у судовій практиці переважав підхід, відповідно до якого процесуальне правонаступництво можливе лише за наявності відкритого виконавчого провадження. Такий підхід ґрунтувався на буквальному тлумаченні положень процесуального законодавства та законодавства про виконавче провадження [3].

Однак розвиток цивільного обороту та активне використання механізму відступлення права вимоги зумовили виникнення значної кількості спорів щодо можливості заміни сторони вже після завершення виконавчого провадження або за відсутності відкритого виконавчого провадження взагалі.

У таких ситуаціях відмова у здійсненні процесуального правонаступництва фактично позбавляла нового кредитора можливості реалізувати набуте ним право вимоги, що суперечило принципу ефективного судового захисту та обов'язковості судового рішення.

Саме необхідність забезпечення балансу між процесуальною формою та ефективністю судового захисту зумовила формування Верховним Судом нових пра-

вових підходів щодо застосування інституту процесуального правонаступництва після ухвалення та виконання судового рішення

Аналіз сучасної судової практики свідчить про суттєву трансформацію підходів до розуміння правової природи процесуального правонаступництва на стадії виконання судових рішень. Вирішальну роль у формуванні відповідної правозастосовної практики відіграла Велика Палата Верховного Суду, яка у своїх рішеннях сформулировала концептуальний підхід до розмежування процесуального правонаступництва та заміни сторони виконавчого провадження. Зазначені правові висновки стали підґрунтям для розширеного розуміння процесуального правонаступництва як механізму забезпечення реалізації права на судовий захист не лише під час розгляду справи чи виконання судового рішення, а й після завершення виконавчого провадження у випадках, коли зберігається потреба у реалізації процесуальних прав, що впливають із законної сили судового рішення [7].

У постанові Верховного Суду від 27 листопада 2019 року у справі № 496/2685/13-ц було звернуто увагу на те, що заміна сторони виконавчого провадження має на меті забезпечення реалізації прав особи, до якої перейшли відповідні матеріальні права та обов'язки. Суд підкреслив, що процесуальне правонаступництво є похідним від матеріального правонаступництва та не може розглядатися ізольовано від останнього. У зазначеній справі Верховний Суд фактично визнав необхідність забезпечення можливості реалізації прав нового кредитора незалежно від зміни суб'єктного складу відповідних правовідносин. [8].

Особливого значення для формування єдиної судової практики набула постанова Великої Палати Верховного Суду від 3 листопада 2020 року у справі № 916/16/17. У цій справі було досліджено питання співвідношення заміни сторони у виконавчому провадженні та заміни сторони у виконавчому документі. Велика Палата дійшла висновку, що процесуальне правонаступництво не обмежується виключно межами відкритого

виконавчого провадження. Суд наголосив, що відсутність відкритого виконавчого провадження сама по собі не може бути безумовною підставою для відмови у заміні сторони, якщо відбулося належне матеріальне правонаступництво. Фактично зазначена правова позиція стала важливим кроком до розширення гарантій судового захисту прав правонаступників. Велика Палата виходила з того, що судові рішення має не декларативний, а реальний характер, а тому правонаступник повинен мати можливість скористатися усіма процесуальними механізмами для його виконання [9].

Подальший розвиток відповідна правова позиція отримала у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 лютого 2021 року у справі № 911/3411/14. У цьому рішенні Велика Палата продовжила формування підходу щодо допустимості правонаступництва на стадії виконання судових рішень та наголосила на необхідності забезпечення ефективного доступу особи до правосуддя. Суд зазначив, що право на виконання судового рішення є складовою права на справедливий суд, гарантованого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Відтак процесуальні механізми не можуть тлумачитися таким чином, щоб фактично позбавляти правонаступника можливості реалізувати належне йому право вимоги [10].

Значний інтерес становить також постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 11 березня 2021 року у справі № 910/2954/17. У ній суд звернув увагу на необхідність розмежування матеріального та процесуального правонаступництва. Було наголошено, що факт укладення договору про відступлення права вимоги сам по собі свідчить про перехід матеріального права, однак для набуття процесуального статусу необхідним є здійснення відповідної процесуальної заміни сторони [11].

Такий підхід видається обґрунтованим, оскільки забезпечує баланс між принципом диспозитивності цивільного процесу та принципом юридичної визначеності. З одного боку, новий кредитор

набуває відповідне матеріальне право, а з іншого – суд має перевірити наявність підстав для процесуального правонаступництва та належним чином оформити заміну сторони.

Найбільш комплексний підхід до вирішення проблеми процесуального правонаступництва після завершення виконавчого провадження було сформульовано Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 8 лютого 2022 року у справі № 2-7763/10. Саме це рішення стало одним із ключових для сучасної практики. У зазначеній постанові Велика Палата наголосила, що процесуальне правонаступництво має забезпечувати ефективність судового захисту та реальне виконання судового рішення. Суд звернув увагу на те, що після закінчення виконавчого провадження не виключається можливість подальшого руху справи як у межах перегляду рішення суду (апеляційний, касаційний перегляд, перегляд за нововиявленими або виключними обставинами), так і в межах виконання рішення суду (поворот виконання, оскарження постанови про закінчення виконавчого провадження), а також у зв'язку із судовим контролем за виконанням рішення суду. Тож навіть після закінчення виконавчого провадження в учасника справи може виникати ряд процесуальних питань, пов'язаних із захистом його прав та охоронюваних інтересів. Закінчення виконавчого провадження, у тому числі й у випадку фактичного виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом, не виключає подальшого існування процесуальних правомочностей учасника справи в межах судового провадження, тож не має наслідком заборону здійснення процесуального правонаступництва щодо них. Питання процесуального правонаступництва в усіх випадках вирішується судом, який при його вирішенні повинен дослідити по суті обставини та підстави правонаступництва [12].

Суд констатував, що заміна сторони може здійснюватися не лише в межах відкритого виконавчого провадження, а й у виконавчому документі, якщо така заміна необхідна для подальшої реалізації прав нового кредитора.

Фактично Велика Палата Верховного Суду сформувала концепцію автономного значення заміни сторони у виконавчому документі. Такий підхід дозволив усунути численні практичні труднощі, які виникали у випадках відступлення права вимоги після завершення виконавчого провадження або повернення виконавчого документа стягувачу.

Узагальнюючи наведені правові позиції, можна констатувати поступову еволюцію підходів Верховного Суду до розуміння процесуального правонаступництва. Якщо раніше переважала концепція жорсткої прив'язки процесуального правонаступництва до наявності відкритого виконавчого провадження, то сучасна практика виходить із необхідності забезпечення ефективності судового захисту та реального виконання судового рішення.

Незважаючи на сформовану практику Верховного Суду, окремі питання процесуального правонаступництва після виконання судового рішення залишаються дискусійними.

По-перше, відсутнє чітке законодавче врегулювання порядку заміни сторони після закінчення виконавчого провадження. Значною мірою відповідні питання вирішуються саме на підставі правових висновків Верховного Суду, що не завжди забезпечує належний рівень правової визначеності.

По-друге, у практиці продовжують виникати труднощі щодо розмежування заміни сторони у виконавчому провадженні та заміни сторони у виконавчому документі. Незважаючи на сформовані правові позиції Великої Палати Верховного Суду, окремі суди продовжують застосовувати формальний підхід до вирішення таких заяв.

По-третє, дискусійним залишається питання про межі судового контролю під час розгляду заяв про процесуальне правонаступництво. Зокрема, потребує подальшого уточнення обсяг обставин, які повинен перевіряти суд для встановлення факту матеріального правонаступництва.

Крім того, потребує додаткового наукового осмислення проблема співвідношення процесуального право-

наступництва та принципу юридичної визначеності. З одного боку, правонаступник повинен мати можливість реалізувати набуті ним права, а з іншого – процесуальні процедури мають гарантувати стабільність правового становища інших учасників відповідних правовідносин.

Аналіз чинного законодавства та сучасної судової практики свідчить про те, що інститут процесуального правонаступництва після виконання судового рішення перебуває на етапі активного розвитку. Незважаючи на формування Верховним Судом достатньо послідовної правозастосовної практики, окремі аспекти відповідних правовідносин залишаються недостатньо врегульованими на законодавчому рівні, що зумовлює необхідність подальшого вдосконалення нормативного регулювання [7; 9; 12].

Передусім потребує уточнення співвідношення положень статті 55 ЦПК України, яка визначає загальні засади процесуального правонаступництва, та статті 442 ЦПК України, що регулює заміну сторони виконавчого провадження. Аналіз зазначених норм свідчить про відсутність чіткої регламентації особливостей здійснення правонаступництва після завершення виконавчого провадження або за відсутності відкритого виконавчого провадження. Саме ця законодавча прогалина стала однією з причин виникнення різних підходів у судовій практиці та необхідності формування відповідних правових висновків Великою Палатою Верховного Суду.

На мій погляд, доцільним є нормативне закріплення положення про можливість заміни сторони не лише у виконавчому провадженні, а й безпосередньо у виконавчому документі незалежно від того, чи відкрито виконавче провадження на момент звернення правонаступника до суду. Такий підхід відповідав би сучасній практиці Верховного Суду та сприяв би реалізації принципу правової визначеності.

Крім того, потребує законодавчого уточнення питання щодо процесуального статусу правонаступника у випадках, коли виконавче провадження вже завершене. Наразі відсутність чіткої законодавчої процедури нерідко призводить до

неоднакового застосування норм процесуального права судами різних інстанцій. У результаті особи, які набули відповідні права на законних підставах, змушені витратити значний час та ресурси для підтвердження свого процесуального статусу.

Важливим напрямом удосконалення законодавства є також визначення єдиних стандартів доказування під час розгляду заяв про процесуальне правонаступництво. На практиці суди по-різному підходять до оцінки документів, що підтверджують факт переходу матеріальних прав та обов'язків. Це особливо актуально у випадках багатоступеневого відступлення права вимоги, реорганізації юридичних осіб або складних спадкових правовідносин.

Наукового та законодавчого опрацювання потребує також питання процесуальних наслідків заміни сторони після спливу строку пред'явлення виконавчого документа до виконання. У таких випадках виникає необхідність узгодження інституту процесуального правонаступництва з механізмом поновлення процесуальних строків та принципом правової визначеності. Законодавче врегулювання відповідних аспектів дозволило б забезпечити однаковий підхід до вирішення таких справ та мінімізувати ризики суперечливого тлумачення процесуальних норм.

Окрему увагу слід приділити цифровізації процедур виконавчого провадження та впровадженню сучасних електронних механізмів підтвердження правонаступництва. Подальший розвиток електронного судочинства та електронної взаємодії між судами, органами примусового виконання та учасниками виконавчого провадження створює передумови для спрощення відповідних процедур і скорочення строків розгляду заяв про заміну сторони.

У контексті європейської інтеграції України важливим є також урахування практики Європейського суду з прав людини щодо права на виконання судового рішення як складової права на справедливий суд. У зв'язку з цим подальше вдосконалення інституту процесуального правонаступництва має бути спрямоване не лише на формальне врегулювання від-

повідних процедур, а й на забезпечення реальної можливості особи ефективно реалізувати результати судового захисту.

Таким чином, перспективи розвитку законодавчого регулювання процесуального правонаступництва після виконання судового рішення пов'язані із закріпленням на нормативному рівні правових підходів, сформованих Верховним Судом, усуненням наявних прогалин правового регулювання та подальшим удосконаленням механізмів реалізації права на виконання судового рішення. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності судового захисту, забезпеченню єдності правозастосовної практики та зміцненню принципу верховенства права в Україні.

Висновки. Проведений аналіз дає підстави для висновку, що процесуальне правонаступництво є одним із важливих механізмів забезпечення безперервності цивільних процесуальних правовідносин та гарантією реалізації права особи на ефективний судовий захист. Його сутність полягає у заміні суб'єкта процесуального правовідношення у зв'язку з переходом до іншої особи відповідних матеріальних прав та обов'язків. Саме тому процесуальне правонаступництво має похідний характер щодо матеріального правонаступництва та не може існувати поза ним.

Розвиток цивільного обороту, поширення практики відступлення права вимоги, реорганізації юридичних осіб, спадкового правонаступництва та інших форм переходу суб'єктивних прав обумовлює необхідність забезпечення належного процесуального механізму реалізації прав нових суб'єктів матеріальних правовідносин не лише під час судового розгляду, а й після ухвалення судового рішення та на стадії його виконання.

Встановлено, що найбільш складні питання виникають саме на стадії виконання судових рішень. Тривалий час у судовій практиці переважав підхід, відповідно до якого процесуальне право-

наступництво пов'язувалося виключно з наявністю відкритого виконавчого провадження. Така позиція призводила до ситуацій, коли особа, яка законно набула право вимоги, фактично була позбавлена можливості реалізувати його шляхом примусового виконання судового рішення.

У результаті, можна констатувати, що сучасна практика Верховного Суду орієнтована насамперед на забезпечення принципу ефективного судового захисту. Суд виходить із того, що право на виконання судового рішення є невід'ємною складовою права на справедливий судовий розгляд, гарантованого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Відтак процесуальні норми повинні тлумачитися таким чином, щоб не створювати штучних перешкод для реалізації прав правонаступника.

Разом із тим, вивчення даного питання дозволяє виявити низку проблем, які потребують подальшого вирішення. Насамперед це стосується недостатньої нормативної визначеності порядку заміни сторони після завершення виконавчого провадження. Значна частина відповідних питань нині врегульовується виключно шляхом судового тлумачення, що не завжди забезпечує однаковість правозастосування.

Отже, процесуальне правонаступництво після виконання судового рішення слід розглядати як самостійний та важливий елемент механізму реалізації права на судовий захист. Сучасна практика Верховного Суду свідчить про поступове формування правозастосовної моделі, у центрі якої перебуває не формальна процесуальна конструкція, а забезпечення реального та ефективного виконання судового рішення. Саме такий підхід найбільшою мірою відповідає принципам верховенства права, справедливості та доступу до правосуддя, а також сучасним тенденціям розвитку цивільного процесуального права України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 17.06.2026).

2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 17.06.2026).
3. Про виконавче провадження : Закон України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 17.06.2026).
4. Бичкова С.С. Правонаступництво у виконавчому провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 6-2. Т. 2. С. 5–8.
5. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : академічний курс. Київ : Ін Юре, 2005. 624 с.
6. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Теорія нотаріального процесу. Київ : Алерта, 2012. 920 с.
7. Практика Великої Палати Верховного Суду під час розгляду заяв про заміну сторони виконавчого провадження. Верховний Суд. 2023. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Zamina_storonu_Vukonavch_provadgennya.pdf (Дата звернення: 17.06.2026).
8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 27 листопада 2019 року у справі № 496/2685/13-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86139379> (Дата звернення: 17.06.2026).
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03 листопада 2020 року у справі № 916/16/17. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=93217981> (Дата звернення: 17.06.2026).
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 лютого 2021 року у справі № 911/3411/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96208264> (Дата звернення: 17.06.2026).
11. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 11 березня 2021 року у справі № 910/2954/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95502222> (Дата звернення: 17.06.2026).
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08 лютого 2022 року у справі № 2-7763/10. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104076441> (Дата звернення: 17.06.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 18.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.08.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)